

KRÓTKIE DONIESIENIA**SHORT COMMUNICATIONS****621. Nowe stanowiska rzadko spotykanych w Polsce gatunków kusakowatych (Coleoptera: Staphylinidae)***

New localities of some rare species of rove beetles (Coleoptera: Staphylinidae) in Poland

KEY WORDS: Coleoptera, Staphylinidae, new records, yellow pan trap, Poland.

Podczas dwuletnich badań nad chrząszczami saproksylicznymi w ponad 150-letnich drzewostanach dębowych, zdołano odłowić kilka rzadko spotykanych gatunków. Do odłowu stosowano pułapki samolowne w postaci żółtych misek (pułapki Moerickego), które zawieszano w dwóch warstwach drzewostanu: w koronach drzew na wysokości około 20 m (G) oraz w dolnej części drzewostanu na wysokości około 4 m (D). Do konserwacji materiału używano 200 ml roztworu glikolu etylowego z wodą wraz z dodatkiem detergentu.

Aleochara kamila LIKOVSKÝ, 1984: Puszcza Białowieska: Sacharewo ad Hajnówka (UTM: FD74): 2 VII – 29 VII 2009 – 1ex. (G); Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Smoszew ad Krotoszyn (XT72): 28 VI – 28 VII 2010 – 1ex. (D); Wyżyna Małopolska: Góra Puławska ad Puławy (EB69): 19 IV – 31 V 2010 – 1ex. (G); Gacki ad Pińczów (DA79): 31 V – 23 VI 2010 – 1ex. (G), 23 VI – 28 VII 2010 – 3exx. (G), 23 VI – 28 VII 2010 – 10 exx. (D), 28 VII – 25 VIII 2010 – 3 exx (D).

W Polsce znany z kilkunastu krań (BURAKOWSKI i in. 1981: Kat. Fauny Pol., XXIII, 8, cz. 3: 1-330). Uważany za gatunek eurytypowy, jednak obserwacje ze środowisk synantropijnych jak i wielu innych mogą dotyczyć trudno odróżnialnych gatunków z grupy *Aleochara sparsa* HEER, 1839. W rzeczywistości część tych doniesień z literatury może odnosić się do innych gatunków, gdyż w zbiorach entomologicznych mylona jest właśnie z *Aleochara sparsa* (dane niepublikowane).

Atheta nidicola (JOHANSEN, 1914): Puszcza Białowieska: Sacharewo ad Hajnówka (UTM: FD74): 2 VII – 29 VII 2009 – 1ex. (G), 29 VII – 2 IX 2009 – 1 ex. (G), 21 VI – 26 VII 2010 – 1 ex. (D), 26 VII – 23 VIII 2010 – 3 exx. (G); Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Smoszew ad Krotoszyn (XT72): 31 V – 28 VI 2010 – 1ex. (G), 28 VI – 28 VII 2010 – 1 ex. (G).

W Polsce znany jest jedynie z jednego stanowiska na Pojezierzu Pomorskim. Gatunek związany z gniazdami ptasimi, w których prawdopodobnie odżywia się martwymi szczątkami organicznymi (SMOLEŃSKI 1995: Wiad. entomol., 14 (4): 201-202). Nowy dla Puszczy Białowieskiej i Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej.

Hesperus rufipennis (GRAVENHORST, 1802): Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Smoszew ad Krotoszyn (XT72): 22 IV – 25 V 2009 – 1 ex. (G); Wyżyna Małopolska: Góra

Puławska ad Puławy (EB69): 29 IV – 3 VI 2009 – 4 exx. (D), 19 IV – 31 V 2010 – 1 ex. (D), 19 IV – 31 V 2010 – 1 ex. (G), 31 V – 23 VI 2010 – 1 ex. (D).

Na przestrzeni ostatnich 30 lat wykazywany jedynie z Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej, Podlasia, Gór Świętokrzyskich, Wyżyny Lubelskiej oraz ostatnio z Sudetów Zachodnich (MAZUR 2010: Wiad. entomol., **29** (Supl.): 65-71) i Wyżyny Małopolskiej (BYK i in. 2013: Studia i Mat. CEPL, 2 (35): 82-128). Gatunek ten preferuje rozległe próchnowiska, szczególnie w miejscach nasłonecznionych, tj. luźne drzewostany czy samotne stare drzewa. Często znajdowany był w próchnowiskach drzew rosnących w starych parkach, w których prowadzone systematycznie konserwacje doprowadziły do zmniejszenia jego populacji (obserwacje własne).

Ischnoglossa obscura WUNDERLE, 1990: Puszcza Białowieska: Sacharewo ad Hajnówka (UTM: FD74): 28 IV – 24 V 2010 – 1ex. (G).

Niedawno wykazany z Polski, z Pojezierza Pomorskiego (PLEWA, JAWORSKI 2011: Trzecie Dni Różn. Biol., LKP Lasy Warcińsko-Polanowskie, Polanów: 11-20), a ostatnio z Wyżyny Małopolskiej (BYK i in. 2013: Studia i Mat. CEPL, 2 (35): 82-128). Gatunek związany ze środowiskiem podkorowym i próchnowiskami drzew liściastych. Przypuszczalnie nie jest gatunkiem rzadkim, lecz trudnym do odróżnienia od *Ischnoglossa prolixa* (GRAVENHORST, 1802). Poprawną determinację tych gatunków, umożliwia klucz zawarty w rewizji środkowoeuropejskich gatunków z rodzaju *Ischnoglossa* (WUNDERLE 1990: Ent. Blätter, **86** (1-2): 51-68). Nowy dla Puszczy Białowieskiej.

Phyllocrepa puberula BERNHAUER, 1903: Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Smoszew ad Krotoszyn (XT72): 22 VII – 27 VIII 2009 – 1 ex. (D), 31 V – 28 VI 2010 – 1 ex. (G).

W Polsce jest bardzo rzadkim gatunkiem, znanym z Dolnego Śląska oraz z Puszczy Białowieskiej. Można go spotkać jedynie w gniazdach ptaków lub podobnych środowiskach, nawet synantropijnych tj. gołębniki czy kurniki (BURAKOWSKI i in. 1979: Kat. Fauny Pol., XXIII, **6**, cz. 1: 1-310). Nowy dla Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej.

Quedius dilatatus (FABRICIUS, 1787): Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Smoszew ad Krotoszyn (XT72): 24 VI – 22 VII 2009 – 1 ex. (D); Wyżyna Małopolska: Góra Puławska ad Puławy (EB69): 27 VII – 24 VIII 2009 – 1 ex. (D); Gacki ad Pińczów (DA79): 28 VII – 25 VIII 2010 – 2 exx. (D); Puszcza Białowieska: Sacharewo ad Hajnówka (UTM: FD74): 21 VI – 26 VII 2010 – 18 exx. (D).

Szczegółowe występowanie tego charakterystycznego kusaka zawarto w pracy (KONWERSKIEGO i in. 2010: Chrońmy Przyr. Ojcz., **66** (2): 111-115). Nowy dla Wyżyny Małopolskiej i Puszczy Białowieskiej.

Quedius fulgidus (FABRICIUS, 1793): Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Smoszew ad Krotoszyn (XT72): 22 VII – 27 VIII 2009 – 1ex. (G).

Ostatnio wykazany z Wyżyny Małopolskiej (MOKRZYCKI i in. 2013: Studia i Mat. CEPL, 2 (35): 48-81), natomiast pozostałe dane o występowaniu tego gatunku w Polsce pochodzą z końca lat osiemdziesiątych ubiegłego wieku (BURAKOWSKI i in. 1980: Kat. Fauny Pol., XXIII, **7**, cz. 2: 1-272). *Q. fulgidus* jest gatunkiem kosmopolitycznym, który żyje zarówno w środowisku naturalnym jak i synantropijnym. Z powyższego znaleziska wynika, że jest nadal składnikiem entomofauny leśnej Polski. Nowy dla Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej.

Quedius invreae GRIDELLI, 1924: Wyżyna Małopolska: Góra Puławska ad Puławy (EB69): 29 VI – 27 VII 2009 – 2 exx. (G); Podlasie: Ruchenka ad Węgrów (ED70): 2 VII – 29 VII 2009 – 1 ex. (G), 29 VII – 2 IX 2009 – 1 ex. (G).

W ostatnich latach w Polsce obserwuje się zwiększanie liczby stanowisk tego gatunku. W Katalogu Fauny Polski wykazany był jedynie z Babiej Góry w Beskidzie Zachodnim (BURAKOWSKI i in. 1980: *ibid.*). Od tego czasu podawany był jeszcze z 6 krain, przy czym po raz ostatni z Gór Świętokrzyskich (MOKRZYCKI 2007: [W:] BOROWSKI J. i MAZUR S. (red.): *Waloryzacja ekosystemów leśnych Gór Świętokrzyskich metodą zoindykacyjną*. Wyd. SGGW, Warszawa: 148-193). Nowy dla Wyżyny Małopolskiej i Podlasia.

* Badania sfinansowane zostały z tematu nr: 24 03 01 przez Instytut Badawczy Leśnictwa w Sękocinie Starym

Radosław PLEWA, Zakład Ochrony Lasu IBL, Sękocin Stary
Andrzej MELKE, Kalisz

622. Nowe stanowiska *Brachygluta klimschi* HOLDHAUS, 1902 (Coleoptera: Staphylinidae: Pselaphinae) w Polsce

New records of *Brachygluta klimschi* HOLDHAUS, 1902 (Coleoptera: Staphylinidae: Pselaphinae) in Poland

KEY WORDS: Coleoptera, Staphylinidae, Pselaphinae, *Brachygluta klimschi*, new records, SE Poland.

Brachygluta klimschi HOLDHAUS, 1902 to rzadki gatunek górski, zasiedlający Alpy i Karpaty. Niedawno wykazany jako nowy dla fauny Polski z Bieszczadów, ze stanowiska w Ustrzykach Górnych (KUBISZ, JAŁOSZYŃSKI 2009: *Wiad. entomol.*, 28 (2): 83-90). Marnik ten jest na brzegach rzek i potoków, w lasach i zaroślach łęgowych, gdzie zasiedla ściółkę i detrytus na namuliskach.

Poniżej podano dwa nowe stanowiska *B. klimschi* zlokalizowane na Pogórzu Dynowskim w Beskidzie Wschodnim:

- Krzemienna ad Dynów (EA80), 2 IV 2010, ok. 30 ♂♂, 25 ♀♀, leg. D. TWARDY, coll. L. BOROWIEC, P. JAŁOSZYŃSKI, D. TWARDY
- Witryłów ad Dynów (EA80), 13 X 2010, 1 ♂, 4 ♀♀, wysiane ze ściółki zebranej pod wierzbą na brzegu Sanu, leg. et coll. D. TWARDY

Pierwsze stanowisko zasługuje na uwagę ze względu na liczbę stwierdzonych osobników – łącznie zaobserwowano ponad 100 exx. Omawiany gatunek wysiewany był w łągu wierzbowym na brzegu rzeki San. Chrząszcze przebywały gromadnie w ściółce u podstawy pni wierzbowych, pojedynczo w szczelinach korowiny w odziomkowej części drzew oraz pod luźną korą martwych, stojących pni (do wysokości około 2 metrów). W okresie wegetacyjnym rozproszyły się w terenie i odławiane były pojedynczo. Razem z *B. klimschi* licznie występował inny przedstawiciel rodzaju – *B. sinuata* (AUBÉ, 1833). Teren ten regularnie zalewany jest przez rzekę, a wymienione wyżej stanowiska dzieli odległość około 4 km.

Brachygluta klimschi jest gatunkiem nowym dla Beskidu Wschodniego.

Serdecznie dziękuję Panu prof. Lechowi BOROWCOWI za okazaną pomoc i Panu dr. hab. Pawłowi JAŁOSZYŃSKIEMU za weryfikację oznaczenia.

Dariusz TWARDY, Brzozów

623. Nowe stanowiska Coloninae w Polsce (Coleoptera: Leiodidae)

New records of Coloninae in Poland (Coleoptera: Leiodidae)

KEY WORDS: Coleoptera, Staphylinoidea, Leiodidae, Coloninae, new records, Poland.

Chrzęszcze z rodzaju *Colon* HERBST, należące do podrodziny Coloninae w obrębie Leiodidae, są w Polsce rzadko poławiane i dane na temat ich rozmieszczenia są bardzo fragmentaryczne. Spośród dziewiętnastu gatunków dotychczas odnalezionych w naszym kraju żadnego nie można nazwać pospolitym, a zaledwie dwa (*C. brunneum* (LATREILLE) i *C. serripes* (SAHLBERG)) znane są z większej części terytorium Polski (BURAKOWSKI i in. 1978: Kat. Fauny Pol., XXIII, 5: 1-356; SZYMCAKOWSKI, 1969: Klucze oznacz. owad. Pol., XIX, 14: 1-28). Jednak wszystkie Coloninae są poławiane sporadycznie, co spowodowane jest kryptycznym trybem życia tych chrząszczy. Znane jest tylko jedno miejsce o współcześnie udokumentowanej dużej różnorodności gatunkowej i licznym występowaniu niektórych przedstawicieli – Brynek na Górnym Śląsku, gdzie w latach 1992–96 odłowiono blisko 400 osobników należących do siedmiu gatunków (SZOŁTYS, H., 1996, Acta entom. sil., 4 (1-2): 11-13). Ponadto stosunkowo niedawno wykazano występowanie sześciu gatunków Coloninae na poligonie Biedrusko k. Poznania, jednak na podstawie niewielkiej liczby odłowionych osobników (KONWERSKI, SIENKIEWICZ, 2005: Leiodidae (Coleoptera) of the Biedrusko range in Western Poland. (W:) SKŁODOWSKI i in. (red.): Protection of Coleoptera in the Baltic Sea Region. Warsaw Agricultural University Press: 129-136).

Poniżej podajemy nowe stanowiska sześciu gatunków Coloninae. Okazy dowodowe, o ile nie zaznaczono inaczej, znajdują się w kolekcjach autorów (MW – Marek WANAT, PJ – Paweł JALOSZYŃSKI, RR – Rafał RUTA). Składamy podziękowania za przekazanie dodatkowych okazów Jerzemu GUTOWSKIEMU, Pawłowi SIENKIEWICZOWI i Markowi BUNALSKIEMU. Dane na temat rozmieszczenia podane w komentarzach pochodzą z cytowanych wyżej publikacji.

Colon (*s. str.*) *puncticolle* KRAATZ, 1850

- Pojezierze Pomorskie: skraj rez. „Bocheńskie Błoto” ad Sporysz (XV36), 26 VI 2005, 2 exx., wieczorem w czepak na styku lasu i otwartego torfowiska, leg. RR.
- Podlasie: Kodeń III nad Bugiem (FC85), 16 V 2002, 1 ex., leg. MW.

Bardzo rzadki chrząszcz, w Polsce podawany zaledwie z kilku stanowisk na północy i południu kraju; nowy dla Pojezierza Pomorskiego i Podlasia.

Colon (*s. str.*) *serripes* (SAHLBERG, 1822)

- Pojezierze Mazurskie: Osowiec Twierdza, fort zarzeczny (FE02), 22 V 1999, 2 exx., leg. MW.
- Puszcza Białowieska: droga Brownska, o. 375 (FD94), 16 VI 1998, 1 ex., leg. J. GUTOWSKI, coll. PJ.
- Podlasie: Sobibór ad Włodawa (FC80), ad lucem: 1–10 VII 2002, 3 exx., 20-26 VII 2001, 1 ex., 10–13 VII 2001, 1 ex., 15 VII 2001, 2 exx., 4–12 VIII 2003, 1 ex., 27 VII, 3 VIII 2003, 2 exx., leg. MW.

Jeden z częściej poławianych gatunków rodzaju, jednak wcześniej nie był wykazywany z Podlasia, a na Pojezierzu Mazurskim ostatni raz notowany ponad pół wieku temu.

Colon (Eurycolon) latum KRAATZ, 1850

- Beskid Wschodni: Góry Słonne ad Sanok, rez. „Góra Sobień” (EV98), 29 V 1997, 1 ex., leg. MW; Brylińce ad Przemyśl (FA10), 2 VI 1997, 1 ex., leg. MW.

Bardzo rzadki gatunek, znany tylko z Polski północno-zachodniej i południowej; z Beskidu Wschodniego podany ostatnio w 1969.

Colon (Myloechus) appendiculatum ZETTERSTEDT, 1824

- Puszcza Białowieska: droga Browska, o. 375 (FD94), 24 VI 1997, 1 ex., leg. J. GUTOWSKI, coll. PJ.

Gatunek bardzo rzadki, w Polsce notowany dotychczas tylko z trzech krain północnych oraz z południowego zachodu; niedawno odnaleziony na Nizinie Wielkopolsko-Kujawskiej. Nowy dla Puszczy Białowieskiej.

Colon (Myloechus) clavigerum (HERBST, 1797)

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Owczary (VU71), murawa kwietna, 7 VII 2009, 1 ex., leg. P. SIENKIEWICZ, coll. PJ.
- Podlasie: Mielnik ad Siemiatycze, Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy "Głogi" (FD30), 21-23 V 2005, 1 ex., leg. MW.
- Wyżyna Małopolska: Skowronno ad Pińczów (DA69), 16 V 1991, 1 ex., leg. MW.

Gatunek znany z Polski północno-zachodniej i południowej (niewykazywany wcześniej z krain podanych tutaj), jednak lokalnie bywał poławiany w dużej liczbie osobników (SZOŁTYS, 1996, Acta entom. siles., 4 (1-2): 11-13).

Colon (Myloechus) murinum murinum KRAATZ, 1850

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Poznań Ogrody (XU20), ogród katedry Entomologii UP, ad lucem: 25 V 2009, 1 ex., 30 VI 2009, 1 ex., 23 VII 2009, 1 ex., leg. M. BUNALSKI, coll. PJ.
- Wyżyna Lubelska: Opoka Duża ad Annopol (EB63), 21-23 V 1993, 1 ex., leg. MW.

Gatunek ostatni raz podany z Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej ponad pół wieku temu, a z Wyżyny Lubelskiej w 1969, poza tym znany tylko z południa kraju.

Paweł JAŁOSZYŃSKI, Muz. Przyr. UW, Wrocław

Marek WANAT, Muz. Przyr. UW, Wrocław

Rafał RUTA, Kat. Bioróżn. i Taksonom. Ewoluc. UW, Wrocław

624 Potwierdzenie występowania w Polsce *Orthocis linearis* (J. R. SAHLBERG, 1901) (Coleoptera: Ciidae)

A confirmation of the occurrence of *Orthocis linearis* (J. R. SAHLBERG, 1901) (Coleoptera: Ciidae) in Poland

KEY WORDS: Coleoptera, Ciidae, *Orthocis linearis*, occurrence, Poland.

Gatunek znany z Danii, Finlandii, Norwegii, Szwecji oraz północnych obszarów europejskiej części Rosji (JELÍNEK 2008: [W:] LÖBL, SMETANA (ed.): Catalogue of Palearctic Coleoptera, Vol. 5. Apollo Books, Stenstrup: 55-62). Na podstawie okazów muzealnych, schwytanych na przełomie XIX i XX wieku, podany zastał z Polski i Ukrainy (KRÓLIK 2002: Wiad. entomol., 21 (2): 97-101, KRÓLIK 2008: Acta ent. Siles., 16: 29-34). We wspomnianych pracach *O. linearis* wykazano ze stanowisk leżących na Nizinie Mazowieckiej i w Beskidzie Wschodnim.

Poniżej przedstawiamy kolejne nowe stanowiska tego gatunku:

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Smoszew ad Krotoszyn (UTM: XT72), 21 IV – 28 VI 2010, 2 ♂♂ – schwytane w pułapkę Moericke'go, zawieszoną na wysokości 20 metrów w koronach drzew w ok. 150-letnim drzewostanie dębowym, leg. R. PLEWA, det. R. KRÓLIK, coll. R. PLEWA et R. KRÓLIK.
- Wyżyna Małopolska: Góra Puławska ad Puławy (UTM: EB69), 31 V – 23 VI 2010, 1 ♂ – schwytany w pułapkę Moericke'go, zawieszoną na wysokości 4 metrów od gruntu w dolnej części ok. 150-letniego drzewostanu dębowego na jego południowej ścianie, leg. et coll. R. PLEWA, det. R. KRÓLIK.

Bionomia i wymagania ekologiczne tego gatunku nie są znane. Miejsca schwytania ww. okazów nasuwają przypuszczenie, że gatunek ten może być związany ze starymi oraz silnie nasłonecznionymi dąbrowami.

Jest to pierwsze doniesienie o współczesnym występowaniu tego gatunku na obszarze Polski.

Radosław PLEWA, Zakł. Ochrony Lasu IBL, Sękocin Stary
Roman KRÓLIK, Kluczbork

625. Nowe stanowiska *Cyrtanaspis phalerata* (GERMAR) w Polsce (Coleoptera: Scaptiidae)

New records of *Cyrtanaspis phalerata* (GERMAR) in Poland (Coleoptera: Scaptiidae)

KEY WORDS: Coleoptera, Tenebrionoidea, Scaptiidae, new records, Poland.

Rozmieszczenie w Polsce chrząszczy z rodziny Scaptiidae jest wyjątkowo słabo zbadane, a grupa ta nie cieszy się popularnością wśród koleopterologów. Dane niedawno podsumowane przez KUBISZA (KUBISZ 2006: Oedemeridae i Scaptiidae Polski (Coleoptera, Tenebrionoidea). Monogr. Faun., 24: 1-166) wskazują na bardzo małą liczbę współczesnych doniesień dotyczących tych chrząszczy. Przyczyn takiego stanu rzeczy należy upatrywać w trudnościach z identyfikacją poszczególnych gatunków, zwłaszcza w dużym rodzaju *Anaspis* GEOFFR. Niektóre z tych chrząszczy wykazują dużą zmienność rozmiarów ciała i ubarwienia, a pewnych oznaczeń części przedstawicieli dokonać można tylko na podstawie drugorzędowych cech dymorfizmu płciowego samców. Wymaga to pewnej znajomości tej rodziny już na etapie preparowania, gdyż istotne cechy znajdują się na spodniej stronie ciała i tradycyjne naklejanie na kartoniki grzbietem do góry utrudnia późniejszą pracę.

Jednym z rzadko wykazywanych z Polski gatunków jest *Cyrtanaspis phalerata* (GERMAR). Spośród polskich Scaptiidae chrząszcz ten wyróżnia się kontrastowymi przepaskami na pokrywach. Ze względu na bardzo charakterystyczny wygląd i tym samym łatwość oznaczenia, nie można małej liczby doniesień kojarzyć z problemami wspomnianymi wyżej. Znamienne jest, że w toku szczegółowych, zespołowych badań przeprowadzonych przez doświadczonych koleopterologów w Puszczy Białowieskiej i Górach Świętokrzyskich ((SZUJECKI (red.) – Próba szacunkowej waloryzacji lasów Puszczy Białowieskiej metodą zooindykacyjną, Wyd. SGGW, 2001; BOROWSKI, MAZUR (red.) – Waloryzacja ekosystemów leśnych Gór Świętokrzyskich metodą zooindykacyjną, Wyd. SGGW, 2007) nie znaleziono tego gatunku, związanego wszakże

z próchniejącymi i przegrzybiałymi gałęziami drzew i krzewów liściastych. Może to świadczyć o faktycznie sporadycznym i być może lokalnym występowaniu *C. phalerata* lub też skrytym trybie życia, utrudniającym odnalezienie imagines w terenie. Chrząszcz ten znany jest z mniej niż trzydziestu stanowisk zlokalizowanych głównie na południu kraju, pojedyncze znaleziska znane są również z północy, północnego wschodu oraz centralnej części wschodniej połowy Polski (KUBISZ, *ibid.*). Dopiero kilka lat temu KUBISZ (*ibid.*) wykazał *C. phalerata* z kilku nowych krain; omalże wszystkie poprzednie doniesienia są już bardzo przestarzałe.

Poniżej podajemy szereg nowych stanowisk *C. phalerata*, w tym po raz pierwszy dane na temat występowania tego chrząszcza w Polsce północno-zachodniej. Okazy dowodowe, o ile nie zaznaczono inaczej, znajdują się w kolekcjach autorów (MW – Marek WANAT, PJ – Paweł JAŁOSZYŃSKI, RR – Rafał RUTA, SK – Szymon KONWERSKI). Składamy podziękowania za przekazanie dodatkowych okazów Januszowi SAWONIEWICZOWI, Markowi BUNALSKIEMU i Lechowi BUCHHOLZOWI.

- Gwiazdką (*) zaznaczono krainy, z których do tej pory gatunku nie podawano.
- *Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Poznań-Umultowo (XU31), 3 VI 2008, 1 ex., w spróchniałym pniaku koło Collegium Biologicum, leg. SK.
 - *Podlasie: Mielnik ad Siemiatycze (FD30), 4 VII 1997, 2 exx.; rez. Antoniuk ad Białystok (FD49), 11 VII 2001, 3 exx.; rez. Kulikówka ad Białystok (FE30), VIII-IX 2003, 1 ex., leg. J. SAWONIEWICZ, coll. MW; Biebrzański Park Narodowy (Basen Południowy, otulina): torfowisko wysokie na zachód od wsi Chojnowo (FE01), 6 VI 2002, 1 ex.; Mielnik ad Siemiatycze, Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy „Głogi” (FD30), 30 VI 2005, 1 ex., leg. et coll. MW; Kisielew ad Łosice (FC29), 25 VI 2010, 1 ex., leg. M. BUNALSKI, coll. PJ.
 - *Wyżyna Małopolska: Rogów ad Koluszki (DC24), VII/VIII 1997, 2 exx., leg. J. SAWONIEWICZ, coll. MW.
 - Góry Świętokrzyskie: Świętokrzyski Park Narodowy, obwód ochronny Święty Krzyż, oddz. 204c (EB03), 27 VII – 17 VIII 2009, 1 ex., w pułapkę feromonową IBL2 „Trypodor”, leg. pracownik ŚPN, coll. RR.

Paweł JAŁOSZYŃSKI, Muz. Przyr. UW, Wrocław

Marek WANAT, Muz. Przyr. UW, Wrocław

Rafał RUTA, Kat. Bioróżn. i Taksonom. Ewoluc. UW, Wrocław

Szymon KONWERSKI, Zbiory Przyr. / Zakł. Zool. Og. UAM, Poznań

626. Nowe stanowisko *Leioderes kollari* (REDTENBACHER, 1849) (Coleoptera: Cerambycidae) w Polsce

New locality of *Leioderes kollari* (REDTENBACHER, 1849) (Coleoptera: Cerambycidae) in Poland

KEY WORDS: Coleoptera, Cerambycidae, *Leioderes kollari*, new record, Poland.

Leioderes kollari (REDTENBACHER, 1849) jest w Polsce gatunkiem rzadko spotykanym. Skąpa ilość informacji o występowaniu tego chrząszcza wynika też prawdopodobnie z powodu skrytego trybu życia dorosłych osobników. Jak dotąd obecność gatunku stwierdzono w Puszczy Białowieskiej (GUTOWSKI 2001: [w:] GUTOWSKI,

JAROSZEWICZ (red.): Katalog Fauny Puszczy Białowieskiej. IBL, Warszawa, 189-193), na Wyżynie Lubelskiej, Nizinie Wielkopolsko-Kujawskiej (GUTOWSKI, HOŁOWIŃSKI 1994: Wiad. entomol. 13 (3): 200), Nizinie Mazowieckiej (MIŁKOWSKI 2004: Kulon, 9, 1: 81-116; MIŁKOWSKI i in. 2008: Wiad. entomol., 27, 1: 17-22), Roztoczu (GUTOWSKI i in. 1999: Wiad. entomol. 18 (1): 11-22) i Pojezierzu Mazurskim (PLEWA, HILSZCZAŃSKI 2010: Wiad. entomol. 29 (3): 214).

Poniżej podaję nowe stanowisko *L. kollari* zlokalizowane w Górach Świętokrzyskich:
– Świętokrzyski Park Narodowy, oddz. 108d, Biały Gościńiec (UTM: DB93), 28 II 2012, 1 ex. uzyskano z hodowli z wierzchołkowych gałęzi leżącego klonu *Acer* sp., zebranych 27 I 2012, leg. et cult. L. BUCHHOLZ, M. MIŁKOWSKI.

Zespół roślinny to buczyna karpacka *Dentario glandulosae-Fagetum* KLIKA 1927, em. MAT. 1964. Udział buka wynosił 80%, a jego średni wiek to 80 lat. W domieszce występowały jodły i klony. Środowisko można określić jako umiarkowanie wilgotne.

Gatunkiem towarzyszącym *L. kollari* był *Leiopus linnei* WALLIN, NYLANDER et KVAMME, 2009 (Coleoptera: Cerambycidae) – 6 exx.

Marek MIŁKOWSKI, Radom

627. Nowe stanowisko *Latibulus argiolus* (ROSSI, 1790), przedstawiciela gąsienicznikowatych (Hymenoptera: Ichneumonidae)

A new locality of *Latibulus argiolus* (ROSSI, 1790,) the representative of ichneumon flies (Hymenoptera: Ichneumonidae)

KEY WORDS: Hymenoptera, Ichneumonidae, *Latibulus argiolus*, new locality.

W polskim piśmiennictwie znaleźć można niewiele informacji na temat gąsieniczników pasożytujących na żądłówkach (SAWONIEWICZ i WIŚNIEWSKI 2007: Wiad. entomol. 26 (1): 27-33).

W sezonie wegetacyjnym imagines pierwszego pokolenia *L. argiolus* ubarwione na czarno-biało pojawiają się w połowie czerwca, natomiast imagines drugiego pokolenia – o ubarwieniu czarno-żółtym – pod koniec lipca. Samice aktywnie wyszukują kolonii klecanek (*Polistes*), po czym wielokrotnie do nich wnikają, składając jaja w komórkach z wyrosniętymi larwami lub poczwarkami. Larwy ektoparazytoidea rozwijają się najczęściej pod osłoną wieczka zbudowanego przez larwę klecanki przygotowującą się do przepoczwarczenia. Larwy pierwszego pokolenia ektoparazytoidea wytwarzają tzw. „kokony miękkie”. Larwy drugiego pokolenia ektoparazytoidea wytwarzają tzw. „kokony ścisłe”, które pojawiają się w gniazdach żywiciela w sierpniu. Larwy otoczone kokonem ścisłym wykonują ruchy. Dzięki temu wydostają się z gniazd klecanek i przemieszczają do miejsc zacienionych, gdzie następnie przepoczwarczają się i zimują aż do czerwca następnego roku (MAKINO 1983: Kontyû 51(3): 426-434).

Do tej pory *L. argiolus* (Ichneumonidae: Cryptinae) został wykazany z gniazd wszystkich trzech gatunków polskich klecanek: *Polistes dominula*, *P. nimpha* oraz *P. biglumis bimaculatus*. Występowanie parazytoidea stwierdzono dotąd na terenie Wyżyny Krakowsko-Wieluńskiej oraz Niziny Sandomierskiej, a także na Dolnym Śląsku (SAWONIEWICZ, WIŚNIEWSKI 2007: Wiad. entomol. 26 (1): 27-33). W roku 2010, w trakcie badań nad klecankami okolic Poznania wykazano nowe stanowisko *L. argiolus*:

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Suchy Las (XU21), 12 VIII 2010 – 2 ♀♀ leg. Krzysztof KOZYRA, det. Edward BARANIAK. Imagines zostały zebrane z gniazd *Polistes nimpha* (CHRIST, 1791) w obrębie płatu *Dauco-Picridetum hieracioides* (FABER 1993) (GÜRS 1966).

Krzysztof B. KOZYRA,
Zakł. Zool. Syst., Wydz. Biologii UAM, Poznań

628. Nowe stanowiska klecaneek *Polistes nimpha* (CHRIST, 1791) oraz *Polistes dominula* (CHRIST, 1791) (Hymenoptera: Vespidae) na zachodzie i południu Polski

New localities of paper wasps *Polistes nimpha* (CHRIST, 1791) and *Polistes dominula* (CHRIST, 1791) (Hymenoptera: Vespidae) in the west and south of Poland

KEY WORDS: paper wasps, *Polistes dominula*, *Polistes nimpaha*, new records, the West and South of Poland.

Stopień poznania rozszedlenia *Polistes dominula* jak i *P. nimpha* w kraju jest bardzo nierównomierny. Dobrze opracowane jest występowanie tych gatunków tylko dla obszaru Górnego Śląska (ŻYŁA 2007: Acta entomol. silesiana, 14/15: 67-82).

W wyniku badań przeprowadzonych w roku 2010 stwierdzono trzy nowe stanowiska *Polistes nimpha* oraz jedno nowe stanowisko klecanki rdzaworożnej *Polistes dominula*. Wszystkie okazy, jeśli nie zaznaczono inaczej, zostały odłowione i oznaczone przez autora.

Polistes nimpha (CHRIST, 1791)

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska, Suchy Las (XU21): 2 VII 2010, 1 ♀; 7 VII 2010, 2 ♀♀; 20 VII 2010, 1 ♀; 26 VIII 2010, 4 ♀♀; Szlichtyngowa (WT82), 11 IX 2010, 1 ♀. Wszystkie okazy ze stanowiska Suchy Las zostały pobrane bezpośrednio z gniazd.
- Górny Śląsk: Zawisna (CB61), 15 VII 2010, 2 ♀♀, leg. Katarzyna KAMIŃSKA, det. Krzysztof KOZYRA.

Polistes dominula (CHRIST, 1791)

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska, Szlichtyngowa (WT82): 9 VII 2010, 1 ♀, na ścianie drewnianej stodoły; 9 VIII 2010, 2 ♂♂, na *Solidago canadensis*; 8 IX 2010, 2 ♀♀, 1 ♂, wszystkie na *Solidago canadensis*; 11 IX 2010, 1 ♂, na *Solidago canadensis*.

Wszystkie okazy *P. dominula* z tego stanowiska, z wyjątkiem pierwszego wymienionego, zostały odłowione na nasypie nieczynnej linii kolejowej położonej około kilometra od koryta rzeki Odry.

Krzysztof B. KOZYRA,
Zakł. Zool. Syst., Wydz. Biologii UAM, Poznań

629. Nowe stanowiska motyli (Lepidoptera) w województwie podlaskim

New records of butterflies and moths in the Province of Podlasie

KEY WORDS: Lepidoptera, Sesiidae, Yponomeutoidea, Hesperidae, Lycaenidae, Nymphalidae, new records, Province Podlasie, E Poland.

Niniejsze doniesienie ma na celu uzupełnienie wiedzy na temat fauny motyli z terenu województwa podlaskiego.

Synanthedon myopaeformis (BORKHAUSEN, 1789) [Sesiidae]

– Podlasie, Wysoczyzna Drohiczyńska, Siemiatycze (FD21): 28 VI 2011, 4♂♂; 29 VI 2011, 1♂; 11 VII 2011, 2♂♂.

Osobniki zwabione do feromonu myop lub tip umieszczonych w samolówce. Lot odbywał się przy słonecznej i wietrznej pogodzie, ok. godz. 9.30. Wykazany dotychczas z Puszczy Białowieskiej, jednak stwierdzenie opierało się o znalezione egzuwia.

Ypsolopha horridella (TREITSCHKE, 1835) [Yponomeutoidea]

– Podlasie, Wysoczyzna Drohiczyńska, Siemiatycze (FD21) 04 VIII 2008 – 1 ex.

Motyła zauważono w przydomowym sadzie na pniu rośliny żywicielskiej *Malus sp.* Gatunek nie został uwzględniony w spisie dla woj. podlaskiego.

Pyrgus carthami (HÜBNER, 1813) [Hesperidae]

– Podlasie, Podlaski Przełom Bugu: Mielnik-Przedmieście (FC39), 6 VII 2006, 1 ex., Drohiczyn (FD10): 1 VI 2002, 1ex.; 23 VI 2003, 2 exx., Zajęcniki (FD10), 27 VI 1999, 1 ex., Ogrodniki (FD20), 3 VII 2006, 3♂♂, 1♀.

Motyl ściśle związany z murawami napiaskowymi oraz suchymi łąkami. Przeważnie spotyka się pojedyncze osobniki, jedynie na stanowisku Ogrodniki zauważono 1 samicę siedzącą na suchej części rośliny zielnej ok. 15 cm nad ziemią i latające przy niej 3 samce. Zaobserwowano, że motyle chętnie siadają na niezadarnionym piasku, co mocno utrudniło ich wypatrzenie w terenie.

Z uwagi na szybkie zmiany w środowisku występowania gatunku, głównie postępującą sukcesję roślinności, należy przyjąć, że nadbużańska populacja może być narażona na wyginięcie. W celach ochronnych należałoby wytypować miejsca rokujące przetrwanie gatunku zarówno po stronie województwa podlaskiego jak i mazowieckiego oraz podjąć działania ochronne prowadzące do utrzymania tych środowisk. Wstępne pilotażowe zabiegi ochronne muraw napiaskowych polegające na ekstensywnym wypasie owcy rasy świniarka prowadzono w Rezerwacie Przyrody „Kózki”. Motyl nie został ujęty na Czerwonej Liście Zwierząt Ginących i Zagrożonych w Polsce oraz w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt.

Pyrgus serratulae (RAMBUR, 1839) [Hesperidae]

– Podlasie, Podlaski Przełom Bugu, Zajęcniki (FD10): 30 V 1999, 1ex., 1 VI 2002, 1 ex.

Motyl spotykany pojedynczo. Osobniki odłowiono w locie na ciepłolubnych murawach. Z roślin pokarmowych gąsienicy podawanych w literaturze na obszarze obserwacji występuje pięciornik piaskowy *Potentilla arenaria* BORKH. i rozłogowy *Potentilla reptans* L. Dotychczas gatunek nie został odnotowany na terenie województwa podlaskiego.

Lycaena helle (DENIS & SCHIFFERMÜLLER, 1775) [Lycaenidae]

- Podlasie, Podlaski Przełom Bugu, Niemirów (FC49), 8 V 2003, kilka okazów, Sutno (FC49): 11 VII 2002, kilka okazów, 9 V 2003, kilka okazów, 19 VII 2003, 1 ex., 1 VIII 2008, 1 ex.

Motyle obserwowane na wilgotnych łąkach, głównie w pobliżu niewielkich zadrzewień wierzbowo-olchowych gdzie obserwowano do kilku osobników. Na otwartych przestrzeniach widywany pojedynczo. Nie został dotychczas wykazany w dolinie Bugu po stronie województwa podlaskiego.

Phengaris teleius (BERGSTRÄSSER, 1779) [Lycaenidae]

- Podlasie, Podlaski Przełom Bugu, Sutno (FC49): 19 VII 2002, 1 ex., 1 VIII 2008, 15 exx.

Stanowisko zasługuje na szczególną uwagę ze względu na znaczne oddalenie poza zwartą granicę zasięgu przebiegającą przez Polskę. Miejsce występowania pokrywa się ściśle z występowaniem rośliny pokarmowej. Istnieje prawdopodobieństwo, że gatunku można również spodziewać się w okolicach wsi Turna Mała i Słochy Annopolskie gdzie według Atlasu Geobotanicznego Doliny Bugu znajduje się największe skupisko *Sanguisorba officinalis* L. po stronie województwa podlaskiego.

Euphydryas aurinia (ROTTEMBURG, 1775) [Nymphalidae]

- Podlasie, Wysoczyzna Drohiczyńska: Tokary (FD50) 27 V 2000, 10 exx., Milejczyce (FD42), 27 V 2000, kilka okazów.

Na pierwszym stanowisku (Tokary) motyle obserwowano na wilgotnej łące, która graniczyła z niewielkim pastwiskiem oraz z zalesieniem. Drugie stanowisko (Milejczyce), stanowiła nie użytkowana sucha łąka, porośnięta częściowo kilkuletnimi sosnami oraz brzoza, granicząca z terenami upraw rolnych jak i innymi łąkami. Z uwagi, że gatunek silnie związany jest z wilgotnymi obszarami, a osobniki rzadko opuszczają dany teren, obserwowane motyle prawdopodobnie mogły odbywać lot dyspersyjny lub poszukiwały roślin nektarodajnych. Lot motyli na obydwu stanowiskach był dosyć powolny. Monitoring tych miejsc nigdy później nie został przeprowadzony. Z uwagi na opracowany program ochrony gatunku w Polsce, wydaje się zasadne rozważenie ponownej penetracji tych stanowisk celem potwierdzenia ich występowania oraz oszacowania liczebności. W przypadku stwierdzenia, iż wielkości danych populacji rokuje ich przetrwanie, należałoby podjąć kroki ochronny czynnej z wykorzystaniem programu rolno-środowiskowego.

Ponadto stanowiska *P. carthami*, *P. serratulae*, *L. helle* i *P. teleius* znajdują się w dolinie rzeki Bug na terenie obszaru Natura 2000 – PLB140001 Dolina Dolnego Bugu.

Dziękuję Panu Prof. dr hab. Jarosławowi BUSZKO za oznaczenie i weryfikację oznaczenia *P. serratulae*.

Sebastian ŁUCZKOWSKI, Starogard Gdański

630 Dyptam jesionolistny (*Dictamnus albus* L.) jako roślina pokarmowa pazia królowej (*Papilio machaon* LINNAEUS, 1758) w Polsce

White dittany (*Dictamnus albus* L.) as a food plant of Swallowtail (*Papilio machaon* LINNAEUS, 1758) in Poland

KEY WORDS: *Papilio machaon*, *Dictamnus albus*, food plant, Poland.

Paź królowej – *Papilio machaon* Linnaeus, 1758, jest w naszym kraju jednym z nielicznych reprezentantów rodziny paziowatych (Papilionidae). Gatunek ten występuje w całym kraju (BUSZKO 1997, Atlas rozmieszczenia motyli dziennych w Polsce 1986-1995. Toruń, 170 ss.) jednak zwykle obserwuje się pojedyncze osobniki. Łatwiejsze do znalezienia są gąsienice tego gatunku, żerujące najczęściej na różnych roślinach z rodziny selerowatych (Apiaceae) w tym uprawnych, takich jak marchew zwyczajna (*Daucus carota* L.) czy koper ogrodowy (*Anethum graveolens* L.). Gąsienice mogą także żerować na roślinach z rodziny rutowatych (Rutaceae) takich jak ruta zwyczajna (*Ruta graveolens* L.) i dyptam jesionolistny (*Dictamnus albus* L.). Druga z tych roślin jest w naszym kraju na stanowiskach naturalnych skrajnie rzadka, jednak od wielu lat jest uprawiana jako roślina ozdobna. W polskiej literaturze nie odnotowano faktu żerowania gąsienic pazia królowej na dyptamie.

Obserwacje przeprowadzono podczas prac pielęgnacyjnych prowadzonych latem 2012 roku, w czasie których stwierdzono żerowanie gąsienic pazia królowej na dyptamie jesionolistnym rosnącym w ogródku działkowym Poznań-Zieliniec (UTM: XU31). Roślina ta była posadzona w tym miejscu wiele lat temu, jednak żerowanie na niej gąsienic stwierdzono po raz pierwszy. Łącznie w okresie 20 VI – 1 VII 2012 obserwowano żerowanie 6 larw ostatniego stadium, które szczególnie chętnie zjadały twarde torebki nasienne tej rośliny. Z zebranych 5 gąsienic wyhodowano po ok. 2 tygodniach 5 imagines *Papilio machaon*.

Tadeusz OSTAFIN, Swarzędz

Wojciech KUBASIK, Katedra Entomol. i Ochr. Środ. UP, Poznań

631 Uwagi o zimowaniu imago *Scoliopteryx libatrix* (LINNAEUS, 1758) (Lepidoptera: Noctuidae) w wybranych bunkrach w Beskidzie Śląskim i Beskidzie Żywieckim

Remarks on the overwintering of adults of *Scoliopteryx libatrix* (LINNAEUS, 1758) (Lepidoptera: Noctuidae) in selected bunkers in the Beskid Śląski Mountains and the Beskid Żywiecki Mountains

KEY WORDS: *Scoliopteryx libatrix*, Noctuidae, overwintering, the Beskid Śląski, the Beskid Żywiecki.

Scoliopteryx libatrix (L.) to motyl z rodziny sówkowatych. W Polsce jego imago zimuje licznie w naturalnych schronieniach takich jak jaskinie, dziuple starych drzew, szczeliny skalne. Wykazywany jest również z wielu piwnic, bunkrów i sztolni. Jak dotąd brak danych w literaturze na temat zimowisk tego motyla w bunkrach w Beskidzie Śląskim i w Beskidzie Żywieckim.

Podczas kontroli chiropterologicznej bunkrów w Krzyżowej (UTM: CV79), Przyborowie (UTM: CV89) i w Węgierskiej Górze (UTM: CV69) w dniu 4 stycznia 2012 roku

stwierdzono zimowanie *S. libatrix* (L.) we wszystkich sprawdzanych obiektach. W poszczególnych bunkrach liczebność *S. libatrix* (L.) wynosiła: bunkier „Wąwóz” 12 imago *S. libatrix* (L.), bunkier „Rydz Śmigły” 41 imago *S. libatrix* (L.), bunkier w Krzyżowej 55 imago *S. libatrix* (L.), bunkier „Waligóra” 170 imago *S. libatrix* (L.).

Zimujące motyle znajdowane były głównie na sufitach, rzadziej na ścianach wewnętrznych pomieszczeń bunkrów. Pomieszczenia te charakteryzował brak uszkodzonych ścian, oraz metalowe, zardzewiały stropy o chropowatej powierzchni.

Wszystkie obiekty położone były na polanach piętra pogórza. W otoczeniu prze-
wazyły krzewy i młode drzewa takie jak brzozy, świerki. Również obok każdego z obiektów licznie występowały rośliny żywicielskie larw *S. libatrix* (L.) takie jak wierzby i topole.

Monika PIETRASZKO, Inst. Biol., SKN Zool. i Ekol., UP Wrocław
Marcin WARCHAŁOWSKI, Kat. Zool., Uniw. Zielonogórski